

1. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและบทบาทของไทย

1.2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ภูมิหลัง

1. การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

อาเซียนมีพัฒนาการด้านการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2536 ต่อมา เดือนตุลาคม 2546 ที่บาหลี ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ลงนาม ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Bali Concord II) เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมภายในปี 2563 และเมื่อเดือนมกราคม 2550 ที่เมืองเซบู อาเซียนได้ประกาศปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้บรรลุผลจากเดิมที่กำหนดไว้ในปี 2563 เป็นปี 2558 และมีการจัดทำแผนงานของแต่ละเสาหลักเพื่อบรรลุการเป็นประชาคมอาเซียนด้วย

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) มีลักษณะสำคัญเพิ่มเติมจากการเป็นเขตการค้าเสรีคือ การรวมตัวกันเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้อย่างเสรีเสมือนอยู่ในประเทศเดียวกัน ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจให้กับอาเซียนมากยิ่งขึ้น โดยมีแผนงาน AEC Blueprint 2015 เพื่อนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ประกอบด้วยเป้าหมาย 4 ด้าน ได้แก่ (1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (2) การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง (3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และ (4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

2. การดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย 4 ด้านของ AEC

เป้าหมายที่ 1 การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว เพื่อช่วยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการผลิตในภูมิภาคและส่งเสริมขีดความสามารถของอาเซียนที่จะเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของโลก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1) **การเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี** ประกอบด้วยการยกเลิกภาษี การยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (Non Tariff Measures - NTMs) และการดำเนินงานสำคัญอื่นๆ เช่น การอำนวยความสะดวกทางการค้า อาทิ การบูรณาการด้านพิธีการศุลกากร ระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window - ASW) การปรับประสานมาตรฐานและความสอดคล้อง เป็นต้น

อาเซียนได้ดำเนินการตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน “ASEAN Trade in Goods Agreement” หรือ ATIGA ที่ได้ลงนามเมื่อปี 2552¹ ซึ่งครอบคลุมข้อตกลงเรื่องภาษี กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า การลด/เลิกมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี มาตรฐานสินค้า และการจัดตั้งคลังข้อมูลอาเซียน เป็นต้น ในด้านภาษี อาเซียน 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ได้ลด

¹ ใช้แทนความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff Scheme for the ASEAN Free Trade Area - CEPT-AFTA) ที่อาเซียนได้จัดทำเมื่อปี 2535

ภาษีศุลกากรขาเข้าของสินค้าทั้งหมด (ยกเว้นสินค้าอ่อนไหวบางรายการ) ลงเหลือร้อยละ 0 แล้ว สำหรับอาเซียนอีก 4 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม (CLMV) ได้ลดภาษีสินค้าอยู่ที่ระดับร้อยละ 0-5 แล้ว และจะลดภาษีนำเข้าทั้งหมดเหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2558 และยืดหยุ่นได้ถึงปี 2561 โดยภาษีสินค้าในรายการสินค้าอ่อนไหว² (Sensitive List) จะคงภาษีสุดท้ายไว้ได้ไม่เกินร้อยละ 5 สำหรับสินค้าในรายการสินค้าอ่อนไหวสูง³ (Highly Sensitive List) สามารถคงภาษีสุดท้ายไว้ได้ตามที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงกัน ทั้งนี้ เงื่อนไขในการรับสิทธิพิเศษลดภาษีศุลกากรขาเข้าร้อยละ 0 สินค้าจะต้องผลิตและได้ถิ่นกำเนิดสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) ที่อาเซียนได้ตกลงกันไว้เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

ในด้านมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร อาเซียนมีข้อผูกพันที่จะต้องลดและยกเลิกการใช้มาตรการ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของภาครัฐที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการนำเข้าและส่งออกระหว่างกันในอาเซียน⁴ ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ยกเลิกมาตรการทางการค้าที่เป็นข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาดแล้วตั้งแต่วันที่ 2553⁵ และเผยแพร่ฐานข้อมูลมาตรการทางการค้า⁶ ของประเทศเพื่อความโปร่งใสในเว็บไซต์ของสำนักเลขาธิการอาเซียน (www.aseansec.org) ในด้านการออกใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง (Self-Certification) อาเซียนมีเป้าหมายที่จะอนุญาตให้ผู้ส่งออก/ผู้ทำการค้าที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจสามารถรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าได้ด้วยตนเองภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดเพื่อรองรับการเข้าสู่ AEC ในปลายปี 2558 ปัจจุบัน ไทยเข้าร่วมดำเนินโครงการนำร่องการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเองแล้ว ผู้ส่งออกสามารถติดต่อขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออกได้รับอนุญาตได้ที่กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ในด้านมาตรฐานสินค้าและอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า อาเซียนมีความร่วมมือด้านมาตรฐานและการรับรอง (Standard and Conformance) เพื่อลด/ยกเลิกอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade - TBT) อันเนื่องมาจากมาตรฐาน กฎ ระเบียบทางเทคนิคและกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่บังคับใช้อย่างแตกต่างกันในแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน การดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การปรับประสานมาตรฐาน/กฎระเบียบทางเทคนิคสำหรับสินค้า⁷ และมาตรฐานความเข้ากันได้ของสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ในด้านความตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements - MRAs) เพื่อให้มีการยอมรับร่วมในผลการตรวจสอบรับรองบางส่วนหรือทั้งหมดของผลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าของแต่ละฝ่ายเพื่อช่วยลดความจำเป็นในการทดสอบสินค้าก่อนที่จะนำมาจำหน่ายในประเทศสมาชิก

² สินค้าอ่อนไหวของไทยมี 4 รายการ ได้แก่ กาแฟ มันฝรั่ง มะพร้าวแห้ง และไม้ตัดดอก

³ สินค้าอ่อนไหวสูง ได้แก่ ข้าว และน้ำตาล ซึ่งประเทศที่มีสินค้าอ่อนไหวสูง ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย

⁴ ยอมรับให้ใช้เฉพาะมาตรการที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก เช่น ให้ใช้เฉพาะมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตคน สัตว์ พืช อาหาร โดยมีหลักการทางวิทยาศาสตร์รองรับ เป็นต้น

⁵ ไทยได้ยกเลิกมาตรการโควตาภาษีสินค้าเกษตร 23 รายการที่ไทยมีข้อสงวนไว้ภายใต้ WTO โดยเปิดตลาดให้กับอาเซียนตั้งแต่ปี 2553 ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กากถั่วเหลือง หอมหัวใหญ่ กระเทียม ไหมดิบ น้ำมันปาล์ม เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ลำไยแห้ง มันฝรั่ง ใบยาสูบ น้ำตาล น้ำมันถั่วเหลือง พริกไทย ถั่วเหลือง ข้าว เนื้อมะพร้าวแห้ง มะพร้าว น้ำมันมะพร้าว ชา เมล็ดกาแฟ กาแฟสำเร็จรูป น้ำมันดิบ/นมปรุงแต่ง และนมผงขาดมันเนย

⁶ ในอนาคตอาเซียนจะมีระบบคลังข้อมูลทางการค้า (ASEAN Trade Repository) ซึ่งจะรวบรวมมาตรการทางการค้าทั้งหมด ทั้งที่เป็นมาตรการภาษีและที่ไม่ใช่ภาษี รวมถึงกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าของประเทศสมาชิกเข้าไว้เป็นแหล่งเดียวกัน โดยในขณะนี้ ทุกประเทศกำลังเร่งดำเนินการจัดทำระบบคลังข้อมูลทางการค้าภายในของตนเอง ก่อนที่จะเชื่อมโยงกันทั้งหมดเพื่อเป็นระบบคลังข้อมูลการค้าอาเซียนภายในปี 2558

⁷ เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยาง อาหารแปรรูป เครื่องมือแพทย์ ยาแผนโบราณ และผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร พืชสวนและพืชอาหาร เกษตรอินทรีย์

อาเซียน สาขาที่สำเร็จแล้ว อาทิ สาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาผลิตภัณฑ์ยา และอยู่ระหว่างการจัดทำ MRA ด้านผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป และผลิตภัณฑ์ยานยนต์และชิ้นส่วน ในด้านระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window - ASW) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ทำธุรกิจด้านการค้าระหว่างประเทศ และการขนส่งให้สามารถผ่านขั้นตอนการอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความเกี่ยวข้องในการรับรองเอกสารหลักฐานพร้อมกัน ณ จุดที่ยื่นใบขนสินค้า เพื่อให้สามารถปฏิบัติพิธีการนำเข้า-ส่งออก และผ่านแดนได้ได้อย่าง รวดเร็วและลดต้นทุนการบริหารจัดการ โดยมีเป้าหมายที่จะเริ่มใช้งานในปี 2558 ในด้านคลังข้อมูลการค้าอาเซียน (ASEAN Trade Repository)⁸ อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนา รูปแบบและกลไกการบริหารจัดการ มีเป้าหมายให้ แล้วเสร็จภายในปี 2558 โดยสมาชิกทุกประเทศจะต้องจัดตั้ง Trade Repository ในระดับประเทศและเชื่อมโยง ข้อมูลไปยังคลังข้อมูล

2) การเคลื่อนย้ายบริการอย่างเสรี การเจรจาการค้าบริการโดยทั่วไปยึดถือรูปแบบการให้บริการที่กำหนดโดยองค์การการค้าโลก (WTO) 4 รูปแบบ (mode) คือ (1) การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross-border Supply) (2) การเดินทางไปใช้บริการในต่างประเทศ (Consumption Abroad) (3) การจัดตั้งธุรกิจ (Commercial Presence) และ (4) การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (Presence of Natural Persons) และความตกลงการค้าบริการโดยทั่วไปกำหนดให้สมาชิกจะต้องลดหรือยกเลิกข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าบริการใน 2 ลักษณะ คือ ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด (Limitation to Market Access)⁹ และข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Limitation to National Treatment)¹⁰

อาเซียนเปิดเสรีการค้าบริการภายใต้ ASEAN Framework Agreement on Services (AFAS) ซึ่งกำหนดกฎและกติกา¹¹ เพื่อเปิดตลาดการค้าบริการภายในกลุ่มอาเซียนให้มากขึ้น โดยให้ทยอยเปิดตลาดบริการเป็นระยะๆ หรือรอบการเจรจา ตั้งแต่มีผลบังคับใช้เมื่อปี 2538 อาเซียนได้เจรจาการค้าบริการมาแล้ว 9 รอบ โดยสมาชิกต้องเปิดตลาดการค้าบริการตามเป้าหมายที่กำหนดจนถึงปี 2558 ตามระดับการเปิดตลาด

⁸ อาเซียนกำหนดให้มีข้อมูลอย่างน้อย 9 ประเภท อาทิ พิกัดศุลกากร อัตราอากรศุลกากร กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี กฎหมาย/กฎระเบียบทางการค้าและศุลกากร กฎระเบียบการค้าและการด้านการค้าและเอกสารสำคัญ รายชื่อผู้ประกอบการค้าที่ได้รับการรับรองโดยประเทศสมาชิกอาเซียน

⁹ ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด คือ กฎหมาย กฎระเบียบ หรือเงื่อนไขต่างๆ ที่สมาชิกกำหนดขึ้น อันเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาประกอบธุรกิจและให้บริการของผู้ให้บริการต่างชาติ GATS (General Agreement on Trade in Services) กำหนดข้อจำกัดไว้ 6 ข้อ คือ การจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ ข้อจำกัดเกี่ยวกับมูลค่ารวมของธุรกรรมในรูปของโควตา ข้อจำกัดจำนวนของการประกอบกิจการ/ปริมาณผลผลิต/ เงื่อนไขเกี่ยวกับการทดสอบความจำเป็นทางเศรษฐกิจ (เช่น จำกัดจำนวนภาพยนตร์ต่างชาติที่เข้าฉาย เป็นต้น) ข้อจำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาที่จ้าง มาตรการจำกัดหรือกำหนดประเภทเฉพาะของการจัดตั้งธุรกิจ (เช่น กำหนดว่าต้องมีการร่วมทุนกับคนในชาติจึงจะสามารถจัดตั้งธุรกิจได้ เป็นต้น) และข้อจำกัดในการเข้าร่วมทุนของต่างชาติในรูปของการจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ (เช่น สัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติในธุรกิจโทรคมนาคมในประเทศต้องไม่เกิน 49% เป็นต้น)

¹⁰ National Treatment หมายถึงการให้การปฏิบัติต่อการบริการหรือผู้ให้บริการต่างชาติทัดเทียมกับของคนชาติตน ดังนั้น ข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติมักเป็นกฎระเบียบที่มีการเลือกปฏิบัติ กล่าวคือให้การปฏิบัติต่อต่างชาติด้อยกว่าคนในชาติของตน เช่น กรณีที่รัฐบาลให้การอุดหนุนเฉพาะคนชาติ หรือการกำหนดเงื่อนไขให้บริษัทต่างชาติต้องถ่ายทอดเทคโนโลยีและประสบการณ์ของตนให้แก่คนในชาติ เป็นต้น

¹¹ สำคัญและหลักการของ AFAS มาจากความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ GATS ของ WTO เกือบทั้งหมด ซึ่งกฎระเบียบหรือข้อจำกัดที่ต้องยกเลิก แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด เช่น ต้องยกเลิกการกำหนดสาขาธุรกิจให้สิทธิสำหรับประเทศเจ้าบ้านเท่านั้น ผู้ประกอบการต่างประเทศไม่สามารถดำเนินการได้ รวมถึงการจำกัดจำนวนของการประกอบอาชีพของชาวต่างชาติในบางอาชีพ เป็นต้น และข้อจำกัดที่ขัดกับหลักการปฏิบัติกับคนต่างชาติ เช่น การจำกัดประเภทของนิติบุคคลสำหรับชาวต่างชาติ หรือการจำกัดเรื่องสัดส่วนการถือหุ้นในนิติบุคคล เป็นต้น

(threshold) ในสาขาต่างๆ ดังนี้ (1) สาขาบริการที่เร่งรัด (Priority Sectors) ได้แก่ ท่องเที่ยว สุขภาพ คอมพิวเตอร์ โทรคมนาคมและขนส่งทางอากาศ โดยต้องอนุญาตให้นักลงทุนอาเซียนเข้ามาถือหุ้นในนิติบุคคลที่ให้บริการได้ไม่น้อยกว่าที่กำหนด¹² (2) สาขาโลจิสติกส์ ต้องเปิดให้ถือหุ้นได้ไม่น้อยกว่าที่กำหนด¹³ และ (3) สาขาบริการอื่นๆ ที่เหลือ ต้องเปิดให้ถือหุ้นได้ไม่น้อยกว่าที่กำหนด¹⁴

ข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติวิชาชีพ (Mutual Recognition Agreement - MRA) เป็นส่วนหนึ่งของการเปิดเสรีการค้าบริการ โดยจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าไปจัดตั้งธุรกิจบริการและการเดินทางเข้าไปให้บริการของผู้ให้บริการ โดยเน้นที่การยอมรับร่วมเรื่องคุณสมบัติ (Qualification Requirements) ของผู้ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยคุณสมบัติที่ยอมรับกัน คือ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน แต่ไม่ไปถึงขั้นที่จะยอมรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพซึ่งกันและกัน และนักวิชาชีพต่างด้าวยังต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศที่ตนต้องการเข้าไปทำงาน ปัจจุบันมีการลงนามใน 8 สาขา ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ นักบัญชี วิศวกร พยาบาล สถาปนิก นักสำรวจ และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

การเคลื่อนย้ายบุคลากรในอาเซียน ดำเนินการภายใต้ความตกลงว่าด้วยการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (ASEAN Agreement on Movement of Natural Persons)¹⁵ จัดทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายบุคลากรที่ประสงค์จะให้บริการในประเทศสมาชิกในสาขาเกี่ยวกับการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน ไทยได้ผูกพันที่จะอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายบุคลากร 2 ประเภทเท่านั้น คือ Business Visitor¹⁶ และ Intra-Corporate Transferee¹⁷ และครอบคลุมบริการ 25 สาขา¹⁸

3) การเคลื่อนย้ายการลงทุนอย่างเสรี อาเซียนได้จัดทำความตกลงว่าด้วยการลงทุนอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement - ACIA) เพื่อให้มีความตกลงด้านการลงทุนเต็มรูปแบบที่มองไปข้างหน้าและใช้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับนักลงทุน โดยครอบคลุมการดำเนินงานในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) การคุ้มครองการลงทุนสำหรับนักลงทุนและการลงทุน¹⁹

¹² 49% ในปี 2549 ไม่น้อยกว่า 51% ภายในปี 2551 และเพิ่มเป็น 70% ในปี 2553

¹³ 49% ในปี 2551 และ 51% ในปี 2553 และ 70% ในปี 2556

¹⁴ 49% ในปี 2551 และ 51% ในปี 2553 และ 70% ในปี 2558

¹⁵ ลงนามเมื่อวันที่ 14 พ.ย. 2555 และไทยแจ้งการมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 ก.ค. 2556

¹⁶ หมายถึง บุคคลธรรมดาที่จะเข้ามาพำนักรับจ้างในไทยด้วยวัตถุประสงค์ด้านประชุมหรือติดต่อธุรกิจ เข้าร่วมสัญญาซื้อหรือขายบริการเยี่ยมชมธุรกิจที่จัดตั้ง และจัดตั้งธุรกิจใหม่ หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน โดยการพำนักรับจ้างจะอนุญาตในขั้นต้นไม่เกิน 90 วัน และอาจขยายระยะเวลาได้รวมไม่เกิน 1 ปี

¹⁷ หมายถึง ผู้โอนย้ายระหว่างบริษัทในเครือในระดับผู้บริหาร ผู้จัดการหรือผู้เชี่ยวชาญ โดยบุคคลนั้นต้องได้รับการจ้างโดยบริษัทดังกล่าว นอกประเทศไทยมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และต้องผ่านเงื่อนไขความจำเป็นด้านการจัดการของกรมการจัดหางาน โดยการพำนักรับจ้างจะอนุญาตไม่เกิน 1 ปี และอาจขยายระยะเวลาได้อีก 3 ครั้งๆ ละไม่เกิน 1 ปี

¹⁸ วิศวกรรม คอมพิวเตอร์ วิจัยและพัฒนา ให้เช่า โฆษณา วิจัยตลาดและสำรวจความเห็น บริหารจัดการ บริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร บริการที่เกี่ยวข้องกับประมง บริการที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ บริการที่เกี่ยวข้องกับเหมืองแร่ บริการที่ปรึกษา ซ่อมอุปกรณ์ทางการแพทย์ บริการแปล จัดประชุม โทรคมนาคม ผลิตภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ก่อสร้าง การศึกษา สิ่งแวดล้อม การเงิน สุขภาพ โรงแรม กีฬา ขนส่ง

¹⁹ กลไกข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนกับรัฐ (Investor-State Dispute Mechanism) การโอน (Transfer) และการส่งคืน (Repatriation) ทุน กำไร และเงินปันผล ฯลฯ ขอบเขตการยึดทรัพย์ (Expropriation) และการชดเชย (Compensation) ที่โปร่งใส ให้ความคุ้มครองและความมั่นคงเต็มรูปแบบให้การชดเชยจากการเกิดจลาจล (Strike)

(2) การอำนวยความสะดวกและความร่วมมือ²⁰ (3) การส่งเสริมและการให้ความสำคัญต่อการลงทุน เพื่อส่งเสริมให้อาเซียนเป็นแหล่งรวมของการลงทุนและเครือข่ายการผลิต²¹ และ (4) การเปิดเสรีการลงทุน²² โดยเปิดเสรีอย่างก้าวหน้าเป็นลำดับด้านเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการเปิดเสรีด้านการลงทุนในปี 2558

4) การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น แผนงานการรวมกลุ่มทางการเงินของอาเซียน (Roadmap of Monetary and financial Integration of ASEAN) ครอบคลุมการดำเนินมาตรการต่างๆ ได้แก่ การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการเงิน การเปิดเสรีเงินทุนเคลื่อนย้าย (Capital Account Liberalization) และการพัฒนาตลาดทุน (Capital Market Development) ในด้านการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการเงินเป็นการทยอยเปิดเสรีการค้าบริการด้านการเงินโดยคำนึงถึงนโยบายของชาติและระดับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและด้านการเงิน โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ภายในปี 2558 และภายในปี 2563 โดยสาขาที่ไทยยื่นผูกพันที่จะต้องเปิดเสรีภายในปี 2558 ได้แก่ สาขาสถาบันการเงินและสาขาอื่นๆ (การให้คำปรึกษาและบริการเสริมอื่นๆ ด้านการให้บริการทางการเงิน) ซึ่งได้ดำเนินการยกเลิกข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาดไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ สำหรับสาขาบริการด้านการเงินที่เหลือ (สาขาประกันภัยและสาขาการธนาคาร) ไทยจะต้องเปิดในระดับที่สูงขึ้นภายในปี 2563 ในด้านการเปิดเสรีเงินทุนเคลื่อนย้ายมีแนวทางการพัฒนาไปสู่การเปิดเสรีเงินทุนที่มากขึ้นภายในปี 2558 ซึ่งครอบคลุมบัญชีเดินสะพัด การลงทุนโดยตรง การลงทุนในหลักทรัพย์ และการลงทุนอื่นๆ ส่วนในด้านการพัฒนาตลาดทุนมีแผนปฏิบัติการไปสู่การพัฒนาตลาดทุนเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงตลาดที่มีความเชื่อมโยงกันและมีสภาพคล่อง รวมทั้งส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการระดมทุนสำหรับกิจการชั้นนำของ CLMV

5) ความร่วมมือในด้านต่างๆ ซึ่งช่วยสนับสนุนการรวมกลุ่มเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็งและยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของอาเซียน อาทิ ด้านการเกษตรและป่าไม้ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านสถิติของอาเซียน ด้านโทรคมนาคมและการสื่อสาร ด้านพลังงาน การรวมกลุ่มสาขาการบิน การรวมกลุ่มสาขาท่องเที่ยว

²⁰ กำหนดให้มีกฎระเบียบ กฎหมาย นโยบาย และขั้นตอนด้านการลงทุนที่มีธรรมาภิบาลและความโปร่งใส ปรับปรุงประสานนโยบายการลงทุน เพื่อบรรลุเป้าหมายการส่งเสริมอุตสาหกรรมและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

²¹ การดำเนินงานครอบคลุมการสร้างสภาพแวดล้อมที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมการลงทุนทุกรูปแบบ ส่งเสริมการลงทุนในอาเซียนโดยเฉพาะจากอาเซียน 6 ไปยัง CLMV ส่งเสริมการพัฒนา SMEs และกิจการข้ามชาติ ส่งเสริมเครือข่ายอุตสาหกรรมและการผลิตระหว่างบริษัทข้ามชาติในอาเซียน ส่งเสริมคณะผู้แทนร่วมด้านการลงทุน โดยเน้นการรวมกลุ่มของภูมิภาคและเครือข่ายการผลิต ขยายประโยชน์จากความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน จัดตั้งเครือข่ายความตกลงทวิภาคีด้านการหลีกเลี่ยงภาษีซ้อนระหว่างอาเซียน

²² การดำเนินงานครอบคลุมการขยายมาตรการไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงการประคับประคองเขตการค้าเสรี และการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง ต่อนักลงทุนในอาเซียน ด้วยข้อยกเว้นที่จำกัด (หากเป็นไปได้) ยกเลิกข้อยกเว้นนั้นๆ ยกเลิกข้อจำกัดการเข้ามาลงทุนในสาขาสำคัญด้านสินค้าและลด หรือ ยกเลิกมาตรการกีดกันการลงทุน ลดหรือยกเลิกมาตรการกีดกันการลงทุนอื่นๆ รวมถึงการห้ามกำหนดเงื่อนไขการลงทุน (Performance Requirement) เช่น การบังคับให้ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ เป็นต้น

เป้าหมายที่ 2 การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง เพื่อแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ

ในตลาดโลก เสริมสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนว่าอาเซียนมีกฎกติกาและระบบการค้าที่เป็นธรรม มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายการแข่งขัน ได้จัดทำแนวปฏิบัติด้านนโยบาย คู่มือเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายการแข่งขันสำหรับนักธุรกิจ เว็บไซต์ด้านการแข่งขันของอาเซียน ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ได้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอาเซียน จัดหลักสูตรฝึกอบรม จัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (ASEAN Committee Consumer Protection - ACCP) ซึ่งได้จัดทำกลไก/แนวทางการแจ้งและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าไม่ปลอดภัยระหว่างประเทศสมาชิกผ่านเว็บไซต์ พัฒนา/จัดทำกลไกการเยียวยาผู้บริโภค เว็บไซต์อาเซียนด้านการเยียวยาผู้บริโภค (www.aseanconsumer.org) ด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (IPR) ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านทรัพย์สินทางปัญญาอาเซียนปี 2554-2558 (ASEAN IPR Action Plan 2011-2015) มีแผนงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาแล้วทั้ง 28 เรื่อง และเพื่อให้สามารถเข้ามาตราฐานเดียวกันได้กับทั่วโลก อาเซียนได้เห็นชอบให้ประเทศสมาชิกเข้าเป็นภาคีต่างๆ ด้วย เช่น สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (ไทยเข้าเป็นภาคีแล้ว) ด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ อาเซียนได้ดำเนินการตามแผนแม่บท ASEAN ICT Masterplan 2015 โดยมีการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อวางแผนการเพิ่มปริมาณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง สร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ส่งเสริมนวัตกรรมด้านไอซีที จัดทำมาตรฐานทักษะ ICT ของอาเซียน และจัดทำแผนยุทธศาสตร์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียนปี 2020 ในภาครัฐ มุ่งเน้นการพัฒนาบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้งานร่วมกันเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและเคลื่อนย้ายบุคคล ด้านพลังงาน อาเซียนส่งเสริมความมั่นคงและความยั่งยืนด้านพลังงานในอาเซียน โดยคำนึงถึงประเด็นด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผน ASEAN Plan of Action on Energy Cooperation 2010-2015 ซึ่งมี 7 สาขา ได้แก่ การเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน (ASEAN Power Grid) การเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน (Trans-ASEAN Gas Pipeline) เทคโนโลยีถ่านหินและถ่านหินสะอาด พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) ประสิทธิภาพพลังงานและการอนุรักษ์พลังงาน (Energy Efficiency and Conservation) นโยบายและแผนพลังงานของอาเซียน (Regional Energy Policy and Planning) และพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ (Civilian Nuclear Energy) ด้านนโยบายภาษี อาเซียนมุ่งเน้นการประสานนโยบายด้านภาษี ได้แก่ ภาษีหัก ณ ที่จ่าย และการจัดทำความตกลงว่าด้วยการเว้นการเก็บภาษีซ้อน รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลในด้านระบบภาษี เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและส่งเสริมความมีประสิทธิภาพของตลาดทุนในภูมิภาค และด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อาเซียนมีมาตรการ e-ASEAN เพื่อส่งเสริมในด้านต่างๆ อาทิ การจัดตั้งโครงสร้างพื้นฐานสำหรับข้อมูลของอาเซียน การเปิดเสรีการค้าผลิตภัณฑ์ ICT การบริการเกี่ยวกับ ICT การลงทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์ ICT และการให้บริการ ICT และการเสริมสร้างขีดความสามารถเพื่อลดความแตกต่างด้านดิจิทัล

เป้าหมายที่ 3 การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค อาเซียนจำเป็นต้องลดช่องว่างด้านการพัฒนา

เพื่อให้ประเทศสมาชิกทั้งหมดได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง การลดช่องว่างด้านการพัฒนา มุ่งเน้นการพัฒนา SMEs และการดำเนินโครงการภายใต้กรอบความคิดริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration - IAI) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างด้านการพัฒนา โดยเฉพาะกับประเทศ CLMV ในด้าน SMEs พบว่า SMEs ในอาเซียนมีสัดส่วนสูงถึงกว่าร้อยละ 96 ของธุรกิจทั้งหมด จึงได้จัดทำแผน

ปฏิบัติการด้านการพัฒนา SMEs ของอาเซียน แนวทางการพัฒนา SMEs ในภูมิภาค ซึ่งครอบคลุมมิติสำคัญๆ อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การเข้าสู่ตลาดและยกระดับ SMEs สู่อุตสาหกรรม การเข้าถึงข้อมูลและบริการให้คำแนะนำ การเข้าถึงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่วนในด้าน IAI มีคณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา ทำหน้าที่บริหารจัดการแผนงาน IAI ซึ่งประกอบด้วยโครงการในสาขาต่างๆ ที่สนองตอบต่อแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก ซึ่ง IAI Work Plan II (2009-2015) ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านกฎระเบียบ มีโครงการที่ดำเนินการไปแล้วรวม 341 โครงการ แบ่งเป็นโครงการของประเทศอาเซียน 6 รวม 285 โครงการ มูลค่ารวม 20.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และโครงการที่ริเริ่มโดยประเทศคู่เจรจาและภาคีภายนอก 56 โครงการ มูลค่า 26.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนการจัดทำ IAI Work Plan III (2016-2020) จะดำเนินถึงบทเรียนที่ผ่านมาในการดำเนิน IAI Work Plan II และจะกำหนดเป้าหมายที่สามารถบรรลุได้จริงและวัดผลได้ และสอดคล้องกับ ASEAN Community Vision 2025 รวมทั้งจะกำหนดกลไกการกำกับดูแลและประเมินผล และติดตามให้ความต้องการของประเทศ CLMV มีความสอดคล้องกับความสนใจของประเทศอาเซียน 6 และหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาต่างๆ ทั้งนี้ กระบวนการร่าง IAI Work Plan III ได้เริ่มต้นแล้วเมื่อเดือนสิงหาคม 2558 และได้มีการจัดการประชุมระดับภูมิภาคครั้งแรกเมื่อวันที่ 21-23 กันยายน 2558 ณ กรุงจาการ์ตา และจะมีการหารือกันต่อไปในระดับประเทศ CLMV และระดับภูมิภาคสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ คาดว่าร่างแผนงานจะเสร็จในช่วงต้นปี 2559 และจะเสนอให้ผู้นำอาเซียนรับรองต่อไป

เป้าหมายที่ 4 การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เพื่อให้อาเซียนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ในการเป็นห่วงโซ่อุปทานของโลกและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ อาเซียนจึงได้จัดทำความตกลงการค้าเสรี 5 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ญี่ปุ่น²³ ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย และความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ นอกจากนี้ อาเซียนได้เริ่มการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership - RCEP) ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศกับประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศที่ได้จัดทำ FTA กับอาเซียน และต่อมา อาเซียนได้เริ่มการเจรจาความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ฮ่องกง อย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกรกฎาคม 2557

²³ FTA อาเซียน-ญี่ปุ่นยังไม่เสร็จสมบูรณ์ในเรื่องการเปิดเสรีด้านการค้าบริการและการลงทุน

สถานะล่าสุด

ในการประชุมระดับรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ครั้งที่ 47 ระหว่างวันที่ 20-22 สิงหาคม 2558 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ประชุมให้ความสำคัญกับประเด็นหลัก ที่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน ไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่

(1) AEC Scorecard²⁴ ฉบับเผยแพร่ต่อสาธารณะมีมาตรการเสร็จสิ้นแล้ว 91.5%²⁵ หรือ 463 จาก 506 มาตรการ มาตรการสำคัญๆ มีอาทิ

การค้าสินค้า อาเซียนได้ลดภาษีนำเข้าลงเหลือร้อยละ 0 ยกเว้นสินค้าอ่อนไหวเพียงไม่กี่ รายการเท่านั้น²⁶ และตกลงขยายเป้าหมายการนำระบบการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเองมาใช้เป็นปี 2559

การค้าภาคบริการ เน้นความสำคัญของการเสนอข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 10 (10th AFAS Package) เนื่องจากเป็นเรื่องที่ภาคเอกชนให้ความสนใจมาก (key deliverable) และนักลงทุนต่างชาติจับตามอง โดยที่ มีไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ได้ยื่นร่างข้อผูกพันฯ ที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนฯ จึงได้มีมติขยายเวลาการยื่นข้อผูกพันชุดที่ 10 ออกไปถึงปี 2560 ทั้งนี้ ร่างข้อผูกพันฯ ของไทย ได้ผ่านการประเมินและบรรจุเป้าหมายของอาเซียนแล้ว

(2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายหลังปี 2558 ที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนฯ ได้ให้การรับรองในหลักการต่อร่างแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 (AEC Blueprint 2025) ซึ่งกำหนดทิศทางการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนในระยะ 10 ปีข้างหน้า (2559-2569) โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของ มาตรการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในปัจจุบันและแนวทางการรับมือต่อประเด็น ความท้าทายใหม่ๆ ซึ่งมีเป้าหมาย 5 ด้าน ได้แก่

1) เศรษฐกิจมีการรวมตัวและเชื่อมโยงในระดับสูง (A Highly Integrated and Cohesive Economy) เน้นการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือและนักธุรกิจ อาทิ การเปิดเสรีสินค้า/การค้าบริการ/บริการด้านการเงิน การปรับปรุงกระบวนการด้านพิธีศุลกากร และการปรับมาตรฐานต่างๆ ให้สอดคล้องกัน

2) มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและพลวัต (Competitive, Innovative and Dynamic ASEAN) เน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน นวัตกรรมและความพร้อมในการรองรับความเปลี่ยนแปลง อาทิ การคุ้มครองผู้บริโภค ทรัพย์สินทางปัญญา การยึดหลักธรรมาภิบาล และกฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และประเด็น การค้าใหม่ๆ

3) ส่งเสริมความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและการรวมตัวรายสาขา (Enhancing Economic Connectivity and Sectoral Integration) เน้นการบูรณาการด้านการขนส่งในภูมิภาค การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการรวมตัวที่ลึกซึ้งมากขึ้นในสาขาต่างๆ เช่น อาหาร การท่องเที่ยว สุขภาพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

²⁴ เป็นกลไกการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามพันธกรณีใน AEC Blueprint และในส่วนของไทยได้ดำเนินการดังกล่าวได้ร้อยละ 94.3

²⁵ รวมมาตรการที่มีความสำคัญลำดับสูง (high priority measures) ที่ต้องเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปลายปี 2558

²⁶ อาเซียนลดภาษีนำเข้าลงเหลือร้อยละ 0 ระหว่างกันได้ร้อยละ 90.86 และจะเพิ่มเป็นร้อยละ 98.67 ในปี 2561 เมื่อกัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม ลดภาษีสินค้าที่ได้รับความยืดหยุ่นอีกร้อยละ 7 ของรายการสินค้าทั้งหมดลงเหลือร้อยละ 0-5

4) มีความสามารถในการปรับตัว ครอบคลุมทุกภาคส่วน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Resilient, Inclusive and People-Oriented, People-Centred ASEAN) เน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับ SMEs เพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นด้านเศรษฐกิจต่างๆ เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และลดช่องว่างด้านการพัฒนา

5) การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก (A Global ASEAN) เน้นการทบทวน/ปรับปรุงความตกลงการค้าเสรี (FTA) ของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาและส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับประเทศที่ไม่มี FTA สนับสนุนระบบการค้าพหุภาคี และการมีส่วนร่วมในเชิงรุกในเวที/สถาบันต่างๆ ในระดับภูมิภาคและระดับโลก

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ซึ่งมีความสำคัญต่อเป้าหมายที่ 4 ของ AEC คือการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก มีความคืบหน้า ดังนี้

RCEP การเจรจาเมื่อเดือนสิงหาคม 2558 ได้บรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับข้อกำหนดและหลักการสำหรับการเปิดตลาดสินค้าเบื้องต้น (Modality for Initial Tariff Offers) โดยมีเป้าหมายให้สรุปผลการเจรจาอย่างมีนัยสำคัญภายในสิ้นปี 2558 ส่วนประเด็นด้านเทคนิคที่เหลือ ให้ขยายเวลาไปถึงปี 2559

อาเซียน-จีน สามารถสรุปการเจรจาข้อบทย่อยด้านการพิทักษ์ศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า และจะหาข้อสรุปในประเด็นอื่นๆ ต่อไป ซึ่งได้แก่ การส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการลงทุน การค้าบริการ และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อรวมใน “พิธีสารการยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน” ซึ่งมีเป้าหมายลงนามในการประชุมผู้นำอาเซียน-จีน ในเดือนพฤศจิกายน 2558

อาเซียน-ญี่ปุ่น อยู่ระหว่างการเจรจาจัดทำข้อบทย่อยด้านการค้าบริการและการลงทุน ซึ่งความเป็นไปได้ในการลงนามพิธีสารเพื่อผนวกข้อบทย่อยทั้งสองในความตกลงอาเซียน-ญี่ปุ่นได้ภายในปี 2558 ขึ้นอยู่กับการหาข้อสรุประหว่างไทยกับญี่ปุ่นในเรื่องการขยายข้อบทย่อยเรื่องการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับนักลงทุนเอกชน (Investor - State Dispute Settlement - ISDS) ให้ครอบคลุมข้อบทย่อยการห้ามมิให้รัฐออกมาตรการที่กระทบกับการลงทุน (Prohibition of Performance Requirements - PPRs) และการขออนุมัติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนี้

อาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี มาเลเซีย สิงคโปร์ ลาว และสาธารณรัฐเกาหลี ได้ลงนามในพิธีสารฉบับที่ 3 เพื่อแก้ไขความตกลงด้านการค้าสินค้าอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี โดยประเทศที่เหลือจะลงนามในลักษณะเวียนกันต่อไป (ซึ่งต่อมา ไทยได้ลงนามแล้วเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2558) และพิธีสารฯ จะมีผลใช้บังคับตามเป้าหมายในวันที่ 1 มกราคม 2559

อาเซียน-อินเดีย เห็นชอบให้มีการทบทวนความตกลงการค้าสินค้าอาเซียน-อินเดีย

ในช่วงต่อไป อาเซียนจะต้องเร่งสานต่อการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ การลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงาน การอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยเฉพาะการปรับกฎระเบียบให้มีความสอดคล้องกันเพื่อนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่สมบูรณ์

บทบาทของไทย

ไทยได้มีส่วนร่วมในการผลักดันให้งานในด้านต่างๆ มีความคืบหน้าเพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในเดือนธันวาคม 2558 อาทิ

1. ในการประชุมคณะกรรมการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 13 เมื่อเดือนเมษายน 2558 ไทยได้เน้นย้ำให้สมาชิกอาเซียนเร่งดำเนินการทุกมาตรการให้ครบถ้วนภายในปี 2558 โดยเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสาขาการขนส่ง ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการขยายตัวของการค้าในภูมิภาคในช่วงสภาวะการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ไทยยังให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น การจัดทำระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเชื่อมโยง ณ จุดเดียว (ASEAN Single Window - ASW) และการจัดทำคลังข้อมูลการค้าอาเซียน (ASEAN Trade Repository - ATR) โดยเห็นว่าประเทศสมาชิกใดพร้อมให้ดำเนินการร่วมกันไปก่อน

2. ในด้านการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 1 ของ AEC “การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว” ไทยมีความคืบหน้าที่สำคัญในมาตรการการอำนวยความสะดวกทางการค้า ได้แก่ (1) การจัดตั้ง National Single Window (NSW) ผ่านเว็บไซต์ <http://www.thainsw.net> และเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกรกฎาคม 2551 ซึ่งเป็นการให้บริการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกรมศุลกากรและผู้ประกอบการการค้าระหว่างประเทศและธนาคารทั่วประเทศ และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานออกใบอนุญาตและใบรับรอง 4 แห่ง ได้แก่ กรมการค้าต่างประเทศ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมปศุสัตว์ และอยู่ระหว่างการพัฒนา NSW ระยะที่ 2 ซึ่งจะเชื่อมโยงระบบข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐ 36 หน่วยงาน โดยหน่วยงานที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลในระบบ NSW อย่างเป็นทางการได้แล้วมีจำนวน 16 แห่ง และ (2) การพัฒนาระบบ National Trade Repository โดยมีเป้าหมายให้ทันกับการจัดตั้ง ATR ในปี 2558

3. ในด้านการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 2 ของ AEC “การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง” ไทยได้แสดงบทบาทสำคัญ เช่น

(1) ทำหน้าที่เป็นประเทศผู้นำกิจกรรมในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา 7 เรื่อง ได้แก่ การคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งองค์การจัดเก็บผลงานลิขสิทธิ์ (CMOs) การจัดทำเว็บไซต์ทรัพย์สินทางปัญญาอาเซียน (ASEAN IP Portal) การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์อาเซียน การเพิ่มความตระหนักรู้ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ และการสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมการให้ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ ไทยเป็นผู้นำกิจกรรมเกี่ยวกับข้อจำกัดและข้อยกเว้นด้านลิขสิทธิ์สำหรับผู้พิการทางสายตาร่วมกับสิงคโปร์

(2) แสดงความพร้อมในการร่วมมือด้านพลังงานเพื่อพัฒนาภูมิภาคร่วมกัน โดยผลักดันความร่วมมือในด้านต่างๆ เช่น (ก) โครงการซื้อขายไฟฟ้าจากลาวไปยังสิงคโปร์ผ่านไทยและมาเลเซีย (Lao PDR-Thailand-Malaysia-Singapore Power Integration Project) ซึ่งที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านพลังงานเมื่อเดือนตุลาคม 2558 ได้เห็นชอบข้อเสนอของฝ่ายไทยให้โครงการซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาด้านความพร้อมของระบบกำกับดูแล ธุรกรรมเชิงพาณิชย์ และภาษี มีความคืบหน้าภายในปี 2561 ซึ่งผลสำเร็จของโครงการนำร่องนี้นอกจากจะเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรมของอาเซียนแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดตั้งสถาบันเพื่อรองรับ

การเชื่อมโยงระบบไฟฟ้าในอนาคต (ข) โครงการ Trans-ASEAN Gas Pipeline ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การจัดตั้ง ศูนย์กลางการซื้อขายก๊าซในภูมิภาค ขณะนี้ ไทย (ปตท.) อยู่ระหว่างการศึกษาการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง และ (ค) ไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการใช้พลังงานหมุนเวียนในระดับที่ค่อนข้างสูง คือร้อยละ 23 ของพลังงานทั้งหมดที่ผลิตในประเทศภายในปี ค.ศ. 2025 เพื่อส่งสัญญาณให้กับนานาชาติและนักลงทุน ต่างชาติว่า อาเซียนให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับเรื่องนี้

4. ในด้านการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 3 ของ AEC “ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค” ไทยสนับสนุนข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (IAI) (กระทรวงการต่างประเทศรับผิดชอบ) โดยเฉพาะในส่วนที่ ตอบสนองต่อ AEC Blueprint²⁷ โดยได้ดำเนิน 5 โครงการภายใต้ IAI Work Plan II ได้แก่

(1) Workshop on Cross-Border Management: A Key to Efficient ASEAN Connectivity (2012)

(2) Successful Operationalization of the ASEAN Framework Agreement on Multimodal Transport (2009)

(3) Thai International Post Graduate Programme 2009 for IAI (2009-2010)

(4) Third Country Training Programme on Harmonisation of Power Distribution System in ASEAN Countries

(5) Strengthening Capacity of Measurement Standards Institutes of CLMV Countries towards ASEAN Integration (2013-2015)

ทั้งนี้ 5 โครงการ รวมมูลค่าประมาณ 11.25 ล้านบาท ซึ่งถือว่ามีส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียน อื่นๆ เนื่องจากไทยได้เน้นให้ความช่วยเหลือ CLMV ในกรอบทวิภาคีและกรอบอนุภูมิภาคอื่นมากกว่า

เอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ “รอบรู้ ... ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
2. หนังสือกระทรวงพาณิชย์ ด่วนที่สุด ที่ พณ 0606/4546 ลงวันที่ 5 สิงหาคม 2558 (ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี)
3. หนังสือกระทรวงพาณิชย์ ด่วนที่สุด ที่ พณ 0606/ว 5245 ลงวันที่ 3 กันยายน 2558 เรื่องผลการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ครั้งที่ 47 และการประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร. 0505/ ว(ล) 34239 ลงวันที่ 30 กันยายน 2558 นำส่งหนังสือ กระทรวงพาณิชย์ เรื่องผลการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ครั้งที่ 47 และการประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. โทรเลขคณะผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา ที่ JKM/ 627 / 2558 ลงวันที่ 29 กันยายน 2558
6. Chair of the IAI Task Force's Report to the Joint Preparatory Meeting 8 October 2015
7. หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร. 0505/ ว(ล) 37524 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2558 เรื่องการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านพลังงานครั้งที่ 33

²⁷ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงฯ เป็นอนุกรรมการ และอธิบดีกรมอาเซียนเป็นผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการศูนย์อำนวยความสะดวกเตรียมความพร้อม ประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Suggested Talking Points

Overall Goal

- The launch of the ASEAN Economic Community (AEC) at the end of 2015 as part of the ASEAN Community is an important milestone. The AEC promises to deliver economic benefits that are crucial for the attainment of shared prosperity and sustainable development for more than 600 million lives in the region. ASEAN's economic integration is an ongoing process and will continue to deepen and evolve beyond 2015.

Achievements

- One key goal of the AEC is to enhance intra-ASEAN trade and become a single market and production base. Building on previous efforts under AFTA, ASEAN has made significant progress in its economic integration. Average intra-ASEAN tariffs fell from 13% in 1993 to near zero in 2013. As a result, intra-trade within ASEAN grew 10.5% on average during the period 1993-2013, while its share of ASEAN GDP reached 25% in 2013.

- ASEAN has now eliminated nearly all tariffs, with only a few sensitive goods remaining. The focus now is on measures to improve trade facilitation and elimination of non-tariff barriers.

- The next key steps towards full realization of the AEC include liberalization of trade in services, investment and labour mobility. In most ASEAN economies, services have been increasing as a share of GDP. To strengthen this trend, ASEAN has continued to broaden the coverage and reduce the limitations on market access and national treatment across service sectors under AFAS,²⁸ which go beyond similar efforts at the WTO. ASEAN will also continue to improve the investment environment through ACIA,²⁹ which provides for progressive liberalization, investment protection and transparency of investment laws, regulations and guidelines.

Post 2015

- Looking forward, the AEC will offer new business opportunities. Currently, ASEAN is recognized as the third largest consumer market in the world. Liberalization in services will further boost economic growth in ASEAN, especially as the middle class in ASEAN is expected to rise to 65% of the population in 2030. ASEAN will continue efforts to create more efficient services suppliers in the post-2015 period. The growth of the services sector will certainly add to ASEAN's growth momentum.

- According to a joint study by the ADB and ILO, the AEC could generate 14 million jobs by 2025. Moreover, through the increasing flows of trade and investment, the AEC has the potential to increase the region's GDP by as much as 7.1% by 2025.

- SMEs account for more than 96% of all enterprises in ASEAN, 50-85% of domestic employment, and contribute to Member States' GDP in the range of 30-

²⁸ ASEAN Framework Agreement on Services

²⁹ ASEAN Comprehensive Investment Agreement

53%. Thus, ASEAN will continue to support the development of SMEs so that their contributions to income and employment generation will help sustain economic growth.

- For the Post 2015 period, the AEC will be guided by the new **AEC Blueprint 2025**. ASEAN will carry out work to enhance economic connectivity and sectoral integration by focusing on transportation connectivity, promotion of ICT and E-commerce, and deeper integration in sectors such as tourism, health, science and technology. ASEAN will also work to ensure that ASEAN becomes a resilient, inclusive and people-centred community by focusing effort on SMEs, participation of the private sector and stakeholders in economic discussions, cooperation between the public and private sector, and reducing development gaps.

Regional trade

- ASEAN has also been looking outward. It has further enhanced market access by establishing FTAs with six dialogue partners (China, Japan, Korea, Australia-New Zealand and India). Since 2013, ASEAN has been negotiating the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) with these dialogue partners, which, taken together with ASEAN, account for almost half of the world's population and 30% of world output. RCEP is expected to be substantially completed by 2015, with technical details to be resolved by 2016.

- RCEP is expected to further enhance the AEC's competitiveness not only through its sheer market size and the expansion of production and distribution networks, but also through RCEP's commitment to simplified rules and standards.

- RCEP holds great potential as an engine of economic growth. It complements the TPP (Trans - Pacific Partnership), which collectively should promote further trade and investment for the regional and global economies.

Thailand's Role

- Thailand places great importance on the implementation of the AEC Blueprint in order to realize the AEC by 2015 and to ensure that the AEC brings benefits to the business community and the public at large. The latest AEC Scorecard shows that Thailand has implemented measures in the AEC Blueprint 2015 by 94.3%.

- On liberalization in services, Thailand has submitted the draft Schedule of Specific Commitment for the 10th Package of Commitments under AFAS.

- On trade facilitation, Thailand has established and operated the National Single Window (NSW), which has already linked 20 government agencies and 16 more agencies are in the pipeline. The NSW will enable efficient and secure exchanges of trade-related documents through a single point of entry (www.thainsw.net). Soon all NSWs of Members States will be linked with the ASEAN Single Window to facilitate imports, exports and logistics across ASEAN. The benefits to inter-traders are in terms of reduced cost of transaction.

- Thailand also recognizes the importance of SMEs to income generation and employment in ASEAN. Thus, Thailand will support joint efforts to improve the productive capacity of SMEs, especially towards product innovations, as well as to strengthen their competitiveness in the digital economy so as to enable SMEs to be part of the global supply chain.

กองเศรษฐกิจ
กรมอาเซียน
พฤศจิกายน 2558